

TMMOB MİMARLAR ODASI
TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIKLARININ
RÖLÖVE, RESTİTÜSYON VE RESTORASYON PROJELERİNE İLİŞKİN TEKNİK ŞARTNAME
(28.12.2011 tarih 42/31 no.lu MYK toplantısında görüşülerek kabul edilmiştir.)

1. BÖLÜM
AMAÇ, KAPSAM, DAYANAK, TANIMLAR

Amaç

Madde 1 - Bu şartnamenin amacı, 3386 ve 5226 sayılı Yasalar ile değişik 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası kapsamında belirlenen sit alanları ve koruma alanlarında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ilke kararları, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları kararları ve koruma amaçlı imar planları ve/veya imar planları çerçevesinde "taşınmaz kültür varlığı" olarak tescil ve ilan edilen taşınmazlar ve tescilsiz kültür varlıkları ile yapının yakın çevre bağlantıları, ada-parcel ilişkileri, peyzaj ve mimari öğeleri ile birlikte korunması, sağlıklılaştırılarak yaşatılması ve çağdaş yaşama katılmasının sağlanmasına ve belgelenmesine yönelik rölöve-restitüsyon-restorasyon projeleri, bu projelerin ayrılmaz bir parçası olan yazılı ve görsel belgelerin elde edilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu şartname aşağıda sıralanan alanlardaki hizmetleri kapsar:

- 1) Koruma kuram ve teknikleri,
- 2) Belgeleme ve ölçüm teknikleri,
- 3) Mimarlık tarihi, sanat tarihi, şehircilik, arkeoloji, vb. konularda her türlü görsel ve yazılı kaynak araştırmaları,
- 4) Geleneksel yapı malzemeleri ve teknolojileri,
- 5) Malzeme bozulmaları, mevcut malzemelerin korunması ve iyileştirilmesi,
- 6) Yapı statığı ve yapısal sağlamlaştırma; yangın, elektrik, sıhhi ve ısıtma tesisatı ve diğer teknik donanım projelerinin koordinasyonu,
- 7) Restorasyon uygulamalarında mesleki uygulama sorumluluğu hizmetleri.

Dayanak

Madde 3 - Bu Şartname, 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanuna, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununa; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa; 23.Şubat.2005 gün ve 25736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan TMMOB Mimarlık – Mühendislik Hizmetleri ve Asgari Ücret – Asgari Çizim ve Düzenleme Esasları Yönetmeliği'ne; ve 02.Haziran.2005 gün – 25933 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, TMMOB Mimarlar Odası Serbest Mimarlık Hizmetlerini Uygulama, Tescil ve Mesleki Denetim Yönetmeliği'ne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu şartnamede geçen:

Oda: TMMOB Mimarlar Odası'nı,

Şube: TMMOB Mimarlar Odası'na bağlı şubeyi,

Mimar: Mimarlık hizmetlerini, eğitimi, uzmanlığı ve çalışma konularına göre, Mimarlar Odasının ilgili kanun, tüzük ve yönetmeliklerine uygun olarak yapmaya yetkili, yükümlülüklerini yerine getirerek üyelik sıfatını ve unvanını koruyan, çalışması kısıtlanmamış serbest, kamu görevlisi ya da ücretli çalışanları,

Mimarlık hizmetleri: Uygulamaya, yapmaya, kabule ve imzaya mimarın yetkili olduğu, her türlü araştırma, danışmanlık, bilirkişilik, etüt, tasarım, plan, proje, resim ve hesapların hazırlanması ve bunların uygulanması ile her türlü denetim ve kontrollük hizmetlerini,

Ücretli çalışan mimar: Hizmet sözleşmesi ile çalışan ve sicilleri Mimarlar Odası tarafından tutulan mimarları,

Serbest mimar: 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu, yürürlükteki kanunlar ve yönetmelik hükümlerinin verdiği yetki ile mimarlık hizmet alanlarından birini ya da bir kaçını kendi hesabına ya da ortak olarak yapan, durumunu Mimarlar Odasına onaylatmış ve sicilleri Mimarlar Odası tarafından tutulan, serbest mimarlar listesine kayıtlı mimarı,

Serbest mimarlık hizmetleri: Sadece serbest mimarlık hizmetleri tescil belgesi sahibi mimarın ya da Serbest Mimarlık Hizmetlerini Uygulama, Tescil ve Mesleki Denetim Yönetmeliği'nde tanımlanan istisna koşulları taşıyan mimarın yapmaya yetkili olduğu mimarlık hizmetlerini,

Proje müellifi: 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu ve 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre, tasarladığı projenin müelliflik hakkını kazanmış eser sahibi mimar ya da mimarları,

Mimari Fenni Mesuliyet (Teknik Uygulama Sorumluluğu) Hizmetleri: Serbest Mimarlık hizmetleri Büro Tescil Belgesi sahibi mimarlar tarafından idarelere yardımcı olmak üzere, İmar mevzuatında "Fenni Mesuliyet Hizmetleri" olarak adlandırılan hizmetler kapsamında olan ve 4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun kapsamı dışında kalan yapılar, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı olarak tescil edilmiş yapılar ile 3194 Sayılı İmar Kanunu kapsamında

ruhsatlandırılmış ve yapımı devam eden yapıların, idareye yardımcı olmak üzere, yapının, tesisatı ve malzemeleri ile birlikte, ilgili kanun ve diğer mevzuata, uygulama imar planına, ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere, standartlara ve teknik şartnamelere uygun olarak inşa edilmesini denetleme hizmetlerini,

Teknik Uygulama Sorumlusu Mimar (TUS Mimar) : Proje müellifleri kendileri olsun veya olmasın Mimari Teknik Uygulama Sorumluluğu Hizmetlerini uzmanlık konusuna ve ilgili mevzuata göre yürüten, Mimarlar Odası Serbest Mimarlık Hizmetleri Uygulama ve Mesleki Denetim Yönetmeliğine uygun olarak Şubelerinden her proje için Mimari Fenni Mesul Sicil Durum Belgesi almış ve ilgili İdareler ile Mimarlar Odasına karşı sorumlu olan Serbest Mimarlık Büro Tescil Belgesi olan serbest mimarı;

Şantiye Şefi Mimar: Konusuna ve niteliğine göre yapım işlerini; teknik uygulama sorumlusunun ya da denetçi mimarın direktifleri doğrultusunda; işsahibi ya da yapı müteahhidi (yüklenici) adına yöneterek uygulayan, Mimarlar Odasında sicil kayıtları tutulan mimarları,

İşveren/İşsahibi/ İdare : Serbest mimarla sözleşme yapan; özel hukuka tabi gerçek ve tüzel kişilerle, kamu tüzel kişileri, kamu kurum ve kuruluşlarını,

Özel Teknik Şartname: Bu şartname hükümleri esas alınarak, her taşınmaz kültür varlığı için o yapıya özgü olarak hazırlanan ve bu şartnamede yeterince ayrıntısı verilmeyen hususarı içeren belgeyi,

Ön Etüd: Ön etüd, kültür varlığının ayrıntılı belgeleme çalışmalarına başlamadan önce yapılması gereken ve tüm proje aşamalarını o kültür varlığına özgü olarak tanımlayan etüdü,

Rölöve Projesi:Yapının ya da yapı grubunun tümünün ya da bir bölümünün mevcut durumunun belli ölçeklerde anlatılması için hazırlanan ve herhangi bir yorum ya da değerlendirme içermeyen çizimsel belgeleri,

Rölöve Raporu:Yapının mevcut durumunu yazınsal olarak anlatan belgeyi,

Rölöve Analizi: Yapıda kullanılan malzeme, yapım tekniği, strüktürel özellikler, strüktür ve malzemeye yönelik bozulma ve deformasyonların , rölöve projeleri üzerinde ayrı ayrı ve haritalama yöntemi ile gösterildiği çizimsel belgeleri,

Rölöve Analiz Raporu: Yapıda kullanılan malzeme, yapım tekniği, strüktürel özellikler, strüktür ve malzemeye yönelik bozulma ve deformasyonların yazınsal olarak anlatan ve rölöve analiz projelerine gerekli referansları veren belgeyi,

Restitüsyon Projesi:Bir taşınmaz kültür varlığının zaman içinde geçirdiği müdahaleleri dönemleyen ve ilk yapıldığı ya da belli bir dönemdeki durumunun belirlenmesi için gerçekleştirilen; tarihi araştırma ve karşılaştırmalı çalışma tekniklerinin kullanıldığı yazılı, çizili ve görsel belge içeren bir etüdü,

Restorasyon Projesi: Yapının mevcut durumunun belgelenmesinden sonra, sorunların saptanarak potansiyel ve yeni kullanım olanaklarının araştırılması, onarıma yönelik temel yaklaşım ve müdahale biçimlerinin belirlenmesi ile yeni kullanımın gerektirdiği müdahalelerin ölçülü ve ölçekli çizimlerle anlatımını, gerekli görülen bölümlerde yazılı ve görsel anlatımları içeren çalışmalar ile raporunu,

Yapı Yaklaşık Alanı (YYA): Proje hizmeti verilecek yapının metrekare cinsinden toplam alanı,

Yapı Yaklaşık Birim Maliyet (YYBM): Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca mimarlık ve mühendislik hizmet bedellerinin hesabında kullanılacak olan yapı yaklaşık birim maliyeti olarak tebliğ edilen değerleri, (Korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı olarak tescilli olan yapının mimarlık hizmetlerine esas olan sınıfı 5-D olarak alınacaktır.)

Yapı Yaklaşık Maliyeti (YYM): Yapı Yaklaşık Alanı (YYMEA) ile Yapı Yaklaşık Birim Maliyet (YYBM) çarpımı sonucu bulunan miktarı;

Sınıf Ücret Oranı (SÜO): [Proje ve İhale Dosyası Düzenlenmesi için Ücret Oranı (PİD)] : Yapının toplam alanına göre ve sınıfına göre belirlenen mimarlık hizmetleri ücreti oranını, (Bu oran 85/9707 sayılı Mimarlık ve Mühendislik Hizmetleri Şartnamesinde belirtilen (5. SINIF) cetvelinden alınır.)

Hizmet Bölüm Oranı (HBO): Yapının toplam mimari proje tutarı içindeki hizmet bölümlerinin oranını, (Bu oran Mimarlık Hizmetleri için 1 (%100) alınır ve aşağıda tabloda belirtilen değerleri ifade eder.)

Hizmet Bölümü	Hizmet Bölüm Oranları
Mimarlık	PYMx%100
a) Rölöve Hizmetleri RLV	PYMx%40
b) Restitüsyon Hizmetleri RSTT	PYMx%25
c) Restorasyon Hizmetleri RSTR	PYMx%35

Hizmet Dalı Oranı (HDO): [İhtisas Katsayısı]: Yapının toplam ihtisas projeleri tutarı içindeki hizmet bölümlerinin oranını, (Mimarlık mesleğinin ihtisasının özelliklerine uygun olarak belirlenen katsayıdır. 85/9707 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlükte olan Mimarlık ve Mühendislik Hizmetleri Şartnamesi uyarınca bu oran Mimarlık Hizmetleri için 1 (%100) alınır.)

Bölge Katsayısı (BK): Yöre şart ve özelliklerine göre, % 50'den az olmamak koşuluyla Mimarlar Odası Şubelerince belirlenen katsayıyı, (Mimarlık hizmetleri karşılığında yapılacak ödemelerin hesaplanmasında, mimarın mesleki faaliyetini sürdürdüğü bölgeye, kente, göre değişen "Bölge Geçim Endeksi Katsayısı" dikkate alınacaktır. Bölge geçim endeksi katsayıları, M.O. Şubelerinin önerileri dikkate alınarak MYK tarafından belirlenir ve ilan edilir. Korunması Gerekli kültür Varlıklarının rölöve, restitüsyon, restorasyon hizmetlerinin bedellerinin hesabında belirlenmiş olan en yüksek oran kullanılır.)

Hizmet Maliyet Artış Katsayısı: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca 81/13181 Sayılı Fiyat Farkı Hesabı Kararnamesi uyarınca her dönem belirli periyotlarla Resmi Gazete'de, Proje kontrollük işlerinde ve uygulama denetimi çalışmalarında uygulanmak üzere yayınlanan katsayıları, (Kamu Kurum ve Kuruluşları ile her türlü

kurumsallaşmış özel kurumlara verilen hizmetlerde, yapı yaklaşık maliyeti hesaplarında bu katsayılar dikkate alınır. Tanımlanan bu kuruluşlar dışında sözleşmede belirtilmiş ise uygulanır.)

Zorluk Kriterleri Katsayısı: Mimarlık Hizmetlerinin verilmesi sırasında gerçekleştirilecek yapının bulunduğu yer, coğrafi koşulların etkileri, yapının türü ve niteliği, bağlı olduğu yasa ve yönetmelikler, MİMAR'ın çalışma koşulları, farklı alternatiflerin üretilmek zorunda olunması gibi karşılaşılan zorlukları belirten katsayıyı, (Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi'nde belirtilen Zorluk Kriterleri Tablosunda yer alan katsayılar, toplam Mimarlık Hizmet Bedeli ile çarpılarak kullanılır. Sözleşmede belirtilmedikçe bu katsayı 1 olarak alınır.)

İfade eder.

2. BÖLÜM HİZMETLER VE UYGULAMA ESASLARI

Ön Etüd

Madde 5 - Bu aşamada yer alacak bilgiler yapıya özgü olacak ve şu hususları içerecektir:

- 1) Rölöve Restitüsyon Restorasyon projelerinin değişik aşamalarında gerçekleştirilecek ayrıntılı etüdlere "iş tanımları",
- 2) Yapının tanımlanması, çözümlenmesi ve müdahale biçimlerinin anlatılması aşamalarında gerekecek çizimsel belgelerin ölçeği, konumu ve sayısı,
- 3) Yapıya özgü sorunların ortaya çıkartılması için özellikle yapılması gerekli gözlemler, tarihi ve arkeolojik araştırmalar, sanat tarihi araştırmaları, teknik araştırmalar ve gerekli diğer araştırmalar ile analizler.

Müellif, ön etüd sonucunda yapının niteliğine bağlı olarak şartnamede değiştirilmesi gerekli gördüğü bölümleri, İdare'nin değerlendirmesine sunar. İdare bu bölümleri değerlendirmekle yükümlüdür.

Rölöve

Madde 6 - Rölöve, yapı veya yapı gruplarının, kent dokusunun veya arkeolojik kalıntının yakından incelenmesi, belgelenmesi, mimarlık tarihi açısından değerlendirilmesi ve restorasyon projeleri hazırlanabilmesi için binanın iç ve dış mimarisine, özgün dekorasyonuna ve taşıyıcı sistemi ile yapı malzemelerine ait mevcut durumunun ölçekli çizim, belge ve raporlarla anlatımıdır.

Tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve çalışmaları; eserin mimari tanımını, yapım tekniğini, kullanılan malzeme cinsini, süsleme elemanlarına ilişkin mevcut durum tanımlarını, taşıyıcı eleman sorunlarını, yapısal bozulmaları, deformasyonları ve esere yapılan müdahaleleri içeren rapor ve eserin mevcut durumunun ölçekli çizimlerle anlatımı ve belgelenmesidir.

Rölöve projesi çizimsel belgeler, yazılı belgeler, görsel belgelerden oluşur.

1) Çizimsel Belgeler:

a) Genel Hususlar:

- 1) Rölöve çizimleri yapıyı tam olarak anlatacak ve daha sonraki aşamalarda kullanılacak nitelik ve ölçekteki çizimsel belgeyi kapsamalıdır.
- 2) Plan, kesit ve cepheler üzerinde alınan tüm ölçüler, kotlar düzenli bir biçimde gösterilir. Ölçülerin kolay anlaşılabilir biçimde ve iç mekanlar köşegen ölçülerle tanımlanarak verilmeleri gereklidir.
- 3) Yapının yapım tekniğini, özel mekan düzenini, strüktürel tasarımını daha iyi açıklayabilmek amacıyla gerektiğinde izometrik perspektifler çizilir.
- 4) Rölöve, ölçülü, malzeme tanımlı, bozulmalar ve benzeri gösterimlerin yer aldığı paftalar halinde hazırlanır.
- 5) Her paftanın sağ alt yanına yapının ve paftanın adının yazılması, bir anahtar şema yardımıyla çizimin yapının hangi seviyesine, cephesine vb. ait olduğunun gösterilmesi, ölçeğinin, hazırlanış tarihinin, kimler tarafından yapıldığının ve çizildiğinin belirtilmesi gerekir.

b) İçerik ve Ölçekler:

- 1) Vaziyet Planı: Yapının yakın çevresiyle bağlantısı, yapı-parcel, ada-parcel ilişkisi, girişler, trafik düzenlemesi, peyzaj ve mimari öğelerin mevcut durumunu gösterir belgelemedir. Parseldeki yapılar, müstemilatlar, kuyu, ağaç, bahçe duvarı, döşeme malzemesi vb. her türlü öğe; ağaç, bitki türleri gibi doğal öğeler; yapı, avlu, bahçe girişleri; kotlar, yol yapı ilişkileri ile komşu parseldeki yapılar işlenecektir. Vaziyet planında sokak – bina ilişkisini gösterir aynı ölçekte iki kesit, iki görünüş ve bulunduğu çevreyle ilişkisine ait silüet bulunacaktır. Vaziyet Planı 1/500 ya da 1/200 ölçekte hazırlanacaktır.
- 2) Planlar: Bu başlık, kat Planları, döşeme planları, tavan planları, üst örtü planı ve çatı planını içerir. Planlar, 1/50 ölçeğinde ölçülendirilmiş ve ölçülendirilmemiş olarak hazırlanacaktır. Döşeme, tavan, üst örtü ve çatı planları, yapıda mevcut olmaları halinde ve izlenebildikleri kadar çizilecektir. Plan düzleminin üstünde kalan öğeler kesik çizgilerle gösterilir. (Tavan izdüşümleri vb. gibi)

- Yok olan, görülemeyen öğelerin anlatımı için, kalınlığı ölçülemeyen ancak mevcut diğer duvarlara dayanılarak sınırı tahmin edilen duvarların doğrultusu kesik çizgilerle gösterilir. Girilemeyen, ölçülemeyen mekanlara girilemedi, ölçülemedi açıklaması konur. Tahmine dayalı çizimler kesin olmadığını belirten bir not veya (?) konularak açıklanır. Eğrisel örtü izdüşümleri kesik çizgilerle gösterilir. Beşik veya sivri tonoz izdüşümlerinin profilleri, dayandıkları duvarla 90 derece oluşturacak şekilde yatırılarak çizilir.
- 3) Görünüşler: Yapının görünen tüm yüzlerini içerir. 1/50 ölçeğinde, ölçülendirilmiş ve ölçülendirilmemiş olarak hazırlanacaktır. Bütün görünüşler, cephelere paralel düzlem üzerinden dik bakılarak projeksiyonla çizilmelidir. Duvarları kırık çizgiler üzerine oturan yapılarda, genel görünüşün yanı sıra, her yüzeyin açılımı çizilir.
- 4) Kesitler: Yapının onarımına ilişkin müdahaleleri en kapsamlı ve yeterli olarak anlatacak en az 4 adet kesit hazırlanacaktır. Bu sayı dışında bir hizmet gerekiyorsa bu husus müellif tarafından hazırlanacak ön etüdde belirlenecek ve idarenin onayına sunulacaktır. Kesitler yapının bütün özelliklerini anlatacak şekilde, değişik özelliklere sahip mekanlardan, iki yöne bakacak şekilde geçirilir. Kesitlerin geçtikleri yönler ve bakış doğrultuları plan üzerine harf veya numara ile gösterilir. Kesitler 1/50 ölçeğinde ölçülendirilmiş ve ölçülendirilmemiş olarak hazırlanacaktır.
- 5) Sistem Detayı : Yapısal sistem ile malzemeyi tanımlamayı amaçlayan en az iki adet sistem detayı; görünüş 1/20, plan 1/20, kesit 1/20 olarak hazırlanacaktır. İdare tarafından belirlenen sayı ve niteliğin dışında bir hizmet gerekiyorsa bu husus müellif tarafından hazırlanacak ön etüdde belirlenecek ve idarenin onayına sunulacaktır.
- 6) Mimari Elemanlara İlişkin detaylar: Pencere, kapı, ocak, dolap, niş, saçak, taşıyıcı sistem süsleme elemanları vb. yapı öğelerinden tipik olanlarına ilişkin sistem ve nokta mimari detaylardır. Detayların ölçekleri 1/10, 1/5 ve 1/1 dir. İdare tarafından belirlenen sayı ve niteliğin dışında bir hizmet gerekiyorsa bu husus müellif tarafından hazırlanacak ön etüdde belirlenecek ve idarenin onayına sunulacaktır. Yazıt, kabartma gibi özel elemanların mülanjları alınır.
- 7) Altyapıya İlişkin Şematik Gösterimler: Yapının (varsa) mevcut pis su tesisatı, elektrik, doğal gaz, haberleşme vb. alt yapısı şematik olarak verilecektir.
- 8) Tipolojik Çalışmalar : Yapıda bulunan mimari elemanlar (kapı, pencere, dolap, ocak, niş vb.) tiplerine göre ayrıştırılacak ve bir çizelge ile verilecektir. Tipolojinin yapılmasında, boyut, form, iç bölümlenme vb. ölçütler kullanılacaktır.
- 9) Rölöve Müdahale Paftaları: Belirlenen (sistem ve yapı öğelerine ait detaylar hariç) ölçüsüz rölöve çizimleri üzerinde şu hususlar işlenecektir.
- a) Yapıya çeşitli dönemlerde yapılan müdahaleler ve bunların dönemlerine göre gruplandırılması,
  - b) Yapıda bugün mevcut olmayan elemanlara ilişkin olarak yapıdan elde edilebilen bilgiler, izler,
  - c) Dönem eklerinin, korunması gerekli nitelikte olup olmadıklarının belirlenmesi,
  - d) Rölöve analiz raporu ve Rölöve müdahale paftalarında belirtilen malzeme, bozulmalar ve muhdeslerin tanımları ölçüsüz rölöve paftaları üzerinde işlenecek ve raporla gerekli referans ilişkisi kurularak öneriler ve kararlar getirilecektir.

Rölöve'nin belirtilen özel durumlar dışındaki ana ölçeği 1/50'dir. Rölöve projelerinin ilgili kurum ve kuruluşlara sunumu sürecinde, belgelenen ana yapının oturum alanı 200 m²'den büyükse, sunumlar için 1/100 ya da 1/200 ölçekler kullanılabilir.

Bu çizimlerin sayı ve niteliği, proje konusu yapının gerektirmesi halinde İdare tarafından değiştirilir ve bu husus "**Özel Teknik Şartname**"de yer alır.

- 2) **Yazılı Belgeler** - Yapının mekansal, mimari, strüktürel ve bezeme özelliklerinin araştırma sonuçları, tanım, açıklama, analiz ve raporlarını içerir.
- 3) **Görsel Belgeler** - Yapıya ait iç ve dış fotoğraflar, çekildikleri yer ve yönleri plan üzerine işaretlenir.
  - a) Fotoğraflar bütün mekanları ve önemli ayrıntıları kapsayacak sayıda olmalı, çekimlerin yakın plandan, cepheye paralel yapılmasına özen gösterilmelidir.
  - b) Fotoğraflar, en az 5 megapiksel çözünürlüğü olan dijital fotoğraf makinaları ile çekilecek, İdare'ye bir basılmış kopya ve 1 CD formatında teslim edilecektir. Her çekim numaralanacak ve bu numaralarla yapının ilintisi kurularak, fotoğraf çekim yönleri gerekli görülen rölöve çizimleri üzerinde belirtilecektir.
- 4) **Fotoğraf Albümü Ve Saydam Seti**
  - a) Yapıyla ilgili genel görünümü yansıtan, yapının içten, dıştan ve gerekli görülen bölümlerinden her türlü detayları içeren saydamlar ve fotoğraflar (10x15 cm. ebadında) hazırlanacaktır.
  - b) A4 normunda hazırlanacak, üzeri şeffaf plastik sayfayla kaplı fotoğraf albümünde her bir sayfa her bir fotoğraf için açıklayıcı bilgi, çekim yönü ve çekim tarihi ve rölöve çizimlerine referansları belirtilerek hazırlanacaktır.

Saydamlar çerçevesinde üzerinde yapının adı, çekim tarihi ve yeri belirtilecektir.

- 5) **İleri Belgeleme Teknikleri:** İdare, yapının tümü ya da bir bölümünün ileri belgeleme teknikleri ile belgelenmesini talep ettiği takdirde, bu hususu "**Özel Teknik Şartname**" de belirtir.

Rölöve Analiz Çalışmaları

Madde 7 - Rölöveler tamamlandıktan sonra çizimler üzerinde çalışılarak değişik yapım evrelerinin kronolojik sıralanışı belirlenerek, tarihi doku analiz paftaları hazırlanır. Yapıdaki bozulmalar saptanır; plan, kesit ve görünüşler üzerine işlenen hasarların genel değerlendirmesi sonucu müdahale türleri ve yerleri konusunda karar verilir.

- 1) **Genel Hususlar:** Aşağıda sıralanan etüdler, rölöve projeleri üzerinde haritalama yapılarak gösterilecektir. Yapının niteliğine göre bu etüdler 1/100 ya da 1/200 ölçekli rölöve perojeleri üzerinde gösterilebilir. Buna ilişkin öneri müellif tarafından hazırlanacak ön etüdde belirlenecek ve İdarenin onayına sunulacaktır.
- 2) **Farklı Dönemlerin Rölöveler Üzerinde Belirtilmesi:** Değişik onarım tarihlerini içeren; tarihi kaynaklardan elde edilen bilgiler, bina üzerinde bulunan yazıtlar gibi veriler değişik onarım tarihleri hakkında önemli verilerdir. Ancak plan, kesit ve görünüşler üzerinde ayırt edilerek belirtilmelidir. Bunun için;
  - a) Binanın dikkatle incelenmesi, yapım tekniği ve üslup benzerliği/farklılığı gösteren bölgelerin saptanması ve analizinin yapılması gereklidir.
  - b) Bu çalışma sonucunda belirlenen yapım ve onarım evreleri farklı renk ve taramalarla gösterilir. Çizimin sağ alt köşesine yerleştirilen bir lejantla özgün yapı, tarihlenebilen diğer yapım evreleri değişik gösterimlerle belirtilir. Yapım tekniği, üslubu nedeniyle farklı olduğu anlaşılan fakat tarihlenemeyen bölümler, değişik dönem ekleri "(?)" veya buna eklenen tarih önerisiyle gösterilir.
- 3) **Hasar ve bozulmaların Rölövelere İşlenmesi:** Çatlaklar, oyuklar, yüzey kaybına uğramış taşlar, çiçeklenmeler, ot, ağaç gibi bitkiler, biyolojik bozulmalar, kirlenmeler paftalar üzerine, renkli veya siyah beyaz tekniğiyle işlenerek müdahale öncesindeki durum grafik olarak anlatılır. Sonradan yapılan ve korunması gerekli olmayan ekler rölöve paftalarına işlenir ve Koruma Kurulunun onayı alındıktan sonra kaldırılır. Yapının özgün ayrıntılarını örten eklerin kaldırılmasından sonra ortaya çıkan veriler fotoğrafla belgelenir ve ölçekli çizimleri yapılır. Rölöve paftaları bulgulara göre elden geçirilir ve restorasyon projesi son durum ışığında hazırlanır.
- 4) **Yapıda Kullanılan Malzemelerin Ayrıştırılması:** Yapıda kullanılan malzemeler niteliklerine göre ayrıştırılacak, rölöveler üzerinde değişik lejant anlatımları ile belirtilecektir. Bu konuda kullanılacak yöntem, müellif tarafından ön etüd sürecinde belirlenecektir.
- 5) **Yapım Tekniklerinin Ayrıştırılması:** Temel, yatay ve düşey taşıyıcı elemanlar, dolgu elemanları, yatay ve düşey kaplama elemanları, örtü malzemeleri ve tekniği, süsleme elemanlarında kullanılan teknikler bu bölümde sınıflandırılacak ve rölöveler üzerinde gösterilecektir. Bu konuda kullanılacak yöntem, müellif tarafından ön etüd sürecinde belirlenecektir.
- 6) **Strüktürel Sistemin Analizi:** Yapıda kullanılan strüktürel sistemler, ayrıştırılacak (yığma, ahşap karkas, noktasal taşıyıcılar, tonoz/kemer sistemleri vb.) ve rölöve üzerinde gösterilecektir. Bu konuda kullanılacak yöntem, müellif tarafından ön etüd sürecinde belirlenecektir.
- 7) **Malzeme ve Strüktüre İlişkin Bozulma ve Deformasyonların Belirlenmesi:** Yapısal bozulmalar, deformasyonlar ve dağılımları, temel sorunları, yatay ve düşey yönde taşıyıcı sistem sorunları, dolgu malzemesinin sorunları, cephe elemanları sorunları, cephe kaplama ve üst örtü malzemesine ait sorunlar, cephe mimari süslemelere ve yapı malzemesine ait sorunların tespiti yapılacaktır.

Ayrıca sorunların kökenleri:

- a) Kullanım (Aşırı yüklenme, terk edilme vb.) sonucu oluşan bozulmalar
- b) Dış fiziksel etkenler (rüzgar, kar, yağmur, güneş, don, yer altı suyu vb.) sonucu oluşan bozulmalar
- c) Malzemenin yaşlanması ve yıpranmasından kaynaklanan sorunlar vb. başlıklar altında incelenecek ve yapının değişik bölümlerine referans verilerek bir çizelge haline getirilecektir.

Rölöve analizi başlığı altındaki tüm bu etüdler rölöve raporunda da yer alacaktır.

8) Rölöve Analiz Raporu:

- a) Yapının oluşumunu sağlayan ekonomik, sosyal kültürel ve tarihi etkenler ile özgün kullanımına ilişkin bilgiler ve bu konuda ulaşılabilen belgeler, kaynaklar (fotoğraf, resim, tapu kaydı)
- b) Yapının mimari tanımı (Yapının çevresi ile ilişkisi, konumu, açık ve kapalı mekanların mimari tanımı, işlev tanımı, mimari elemanları vb.),
- c) Yapım tekniği ve malzeme kullanımını, (temel, yatay ve düşey taşıyıcı elemanlar, dolgu elemanları, yatay ve düşey kaplama elemanları, örtü malzemeleri ve tekniği, süsleme elemanlarına ilişkin mevcut durum tanımları).
- d) Yapıda yaşayan nüfusun sosyo-kültürel, ekonomik yapısına ilişkin bilgileri,

İçerir.

Bir yapının rölövesi alındığı tarih için geçerlidir. Daha sonraki bir tarihte hazırlanacak bir proje için kullanılması halinde bu rölövenin güncelleştirilmesi gereklidir.

Restitüsyon Öncesi Etüdler

Madde 8 - Restitüsyon etüdünün hazırlanabilmesi için şu hazırlıkların yapılması gerekmektedir:

- 1) **Tarihi Araştırma:** Tarihi araştırma, yapı ve üretildiği çevre ile ilgili bilgiler içerecektir. Bu bağlamda;
  - a) Yapının içinde yer aldığı çevrenin genel tarihçesi,
  - b) Yapı türünün oluşumu ve gelişimine ilişkin temel bilgiler,
  - c) Yapıyla ilgili bilgiler derlenmelidir. Yapıyla ilgili bilgiler arasında, tarihi araştırmalar, arşiv belgeleri, binanın daha önce yapılmış rölöveleri, eski fotoğrafları, yöreye ilgili hava fotoğrafları, haritalar, kent planları, gravürler, yapıyla ilgili vakfiye ve vakfa ait gelir gider kayıt defterleri, onarım keşifleri veya onarım harcamalarının kaydedildiği defterler, gezginlerin notlarında yer alan gözlemler vb. bilgi ve belgeler,
  - d) Yapının oluşumunu sağlayan ekonomik, sosyal kültürel ve tarihi etkenler ile özgün kullanımına ilişkin bilgiler ve bu konuda ulaşılabilen belgeler, kaynaklar (fotoğraf, resim, tapu kaydı) vb. belgeler yer alır.
- 2) **Karşılaştırmalı Çalışma:** Yapının restitüf sorunlarının çözülmesi için, "aynı dönem/aynı yerleşme", "aynı dönem/çevre yerleşmeler", "aynı dönem/tüm yerleşmeler" "değişik dönemler/aynı yerleşme", "değişik dönem/tüm yerleşmeler" dizgesi içinde benzer yapılarla karşılaştırmalı çalışma yapılacaktır ve bu çalışma bir çizelge halinde sunulacaktır. Bu çalışmanın sonlanabilmesi için, özellikle plan ve cephe tipolojileri karşılaştırılacak, ayrıca mevcut olmayan ya da nitelik değiştirmiş olan mimari elemanların özgün görünümünün belirlenebilmesi için diğer yapılardan yararlanılacaktır. Bu amaçlara yönelik olarak kullanılacak kısmi çizimler şematik olabilir.
- 3) **Yapının Farklı Dönemlerinin Belirtilmesi:** Bu analiz şu gözlemler yapılarak ve kaynaklar kullanılarak yapılacak ve rölöveler üzerinde gösterilecektir:
  - a) Yapıdan gelen Bilgiler:
    - 1) Yapının özgün bünyesinde mevcut olmayan ve değişik dönemlerde yapılan eklemeler,
    - 2) Yapının özgün bünyesinde bulunan ancak bugün izlenemeyen elemanlar,
    - 3) Yapının özgün bünyesinde bulunan, bugünde izlenen ancak dönemler içerisinde değişmiş elemanlar,
    - 4) Yorumlanamayan değişik ölçek ve nitelikteki izler,
    - 5) Yapı üzerindeki yazıtlar,
  - b) Tarihi kaynaklardan elde edilen bilgiler,
  - c) Karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler.

Restitüsyon

Madde 9 - Bilimsel ve zorunlu bir çalışma olan restitüsyon, Rölöve analizi, tarihi araştırma ve benzeri örneklerin karşılaştırmalı etüdü sonucunda; dönemler itibariyle değişikliğe uğramış, eklenmiş, kısmen yıkılmış veya yok olmuş öğelerin ve/veya yapıların ilk tasarımlarındaki süreçten itibaren tarihsel durumlarını belirten rapor/belge ile ölçekli çizimlerle anlatılmaktadır.

Bir uygulama olmayan, restorasyon projesinin hazırlanmasına yardımcı olan bu aşamanın hazırlanmasında aşağıda belirlenen hususlara uyulacaktır:

- 1) **Proje Tekniği:** Restitüsyon çalışmaları, bir eserin özgün tasarımını açıklamak, tarihi gelişimini irdelemek, kalıntılarının daha iyi kavranabilmesini sağlamak için yapılır. Rölöve analizi, tarihi araştırma ve benzeri örneklerin karşılaştırmalı etüdü sonucunda; dönemler itibariyle değişikliğe uğramış, eklenmiş, kısmen yıkılmış veya yok olmuş öğelerin ve/veya yapıların ilk tasarımlarındaki süreçten itibaren tarihsel durumlarını belirten rapor/belge ile ölçekli çizimlerle düzenlenir. İncelenen bina birden fazla onarım geçirmişse, bu evrelere ait izler, veriler değerlendirilerek, ilk tasarım ve onu izleyen dönemler 1. Dönem restitüsyonu, 2. Dönem restitüsyonu şeklinde adlandırılabilir.
- 2) **Çizimsel Belgelerin İçerik ve Ölçeği:** Restitüsyon çalışmalarının ölçeği 1/50'dir. Bu ölçek yapının niteliğine, ölçeğine ve restitüsyon sorunlarının yoğunluk düzeyine göre değişebilir. Bu husus müellif tarafından Ön Etüd'de belirlenecek ve İdareye bildirilecektir. Hazırlanacak çizimlerin sayı ve anlatım biçimi, restitüsyon sorununun çözülmesini en yeterli düzeyde anlatacak şekilde belirlenecektir. Bu süreçte hazırlanması gereken asgari belgeler şunlardır:
  - a) Kat ve üst örtü planları,
  - b) İzlenebilen tüm cepheler,
  - c) Yeteri kadar kesit,
  - d) Restitüsyon yaklaşımını açıklayacak sayı ve nitelikte detaylar.
- 3) **Restitüsyon Raporu:** Bu rapor, restitüsyon öncesi etüdlere elde edilen bilgiler ışığında ulaşılan, restitüsyon önerisinin açıklamasını içerecektir. Restitüsyon raporunda;
  - a) Yapının geçirdiği dönemlere ait değişmişliklerin (ekler, yok olan mimari elemanlar kapatılan-açılan kapılar, pencereler, izler vb.) siyah-beyaz grafik veya renkli anlatımla ifade edilmesi,
  - b) Yapının geçirdiği değişikliklerin (ekler, yok olan mimari elemanlar vb.) her döneme göre ayrı ayrı çizimler üzerinde restitüsyon dayanakları (yapıdan gelen izler, karşılaştırmalı çalışma, benzer

yapı, eski fotoğraf, resim sözlü kaynak, mimari gereklilik vb. da belirtilerek siyah- beyaz grafik veya renkli anlatımla ifade edilmesi,

Gereklidir.

Restorasyon

Madde 10 - Yapının mevcut durumunun belgelenmesinden sonra, sorunların saptanarak potansiyel ve yeni kullanım olanaklarının araştırılması, onarıma yönelik temel yaklaşım ve müdahale biçimlerinin belirlenmesi ile yeni kullanımın gerektirdiği müdahalelerin rapor, ölçülü ve ölçekli çizimlerle aktarımıdır.

Uygulamanın doğru yürütülebilmesi amacıyla her öge için seçilen müdahale biçiminin paftalar üzerinde (plan-kesit-görünüşler) açıkça belirtilmesi gerekir. Grup koşullarına uygun olarak hazırlanan 1/50 ölçekli proje 1/20 sistem detayları ve 1/10, 1/5 ve 1/1 ölçekli gerekli nokta detayları uygulamada kullanılacak malzeme ve tekniklerin belirtildiği raporla birlikte ilgili koruma kuruluna sunulur.

Paftalarda çalışmanın yapıldığı tarih ve projenin oluşumuna katkıda bulunan mimar ve diğer uzmanlık dallarına ait kişilerin adları yer almalıdır.

Önerilen müdahaleler restorasyon paftalarına bir lejantla işlenir. Yapının onarım sonrasında alacağı durumu daha iyi açıklamak ve çevresiyle ilişkisini göstermek amacıyla, restorasyon projesine ek olarak normal ve aksonometrik perspektifler ile maketlerden yararlanılır. Yapının teşhir –tanzim ve dekorasyonuna ilişkin projeler restorasyon projesi kapsamında elde edilir.

1) Restorasyon İlkeleri: Restorasyon Projelerinin hazırlanmasında asgari şu ilkeler göz önünde tutulacaktır:

- Kültür varlığının korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır. Bu nedenle yapılacak müdahalelerde, yapının bir ya da birden fazla dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamının belgeleri olduğu unutulmamalıdır,
- Yapının günümüze ulaşmış sosyo-kültürel ve tarihi kimliğini oluşturan mekansal, biçimsel ve yapısal özellikleri ve çevre içindeki özgün konumu korunacaktır.
- Yeni bir kullanımın gerekmesi halinde, bu kullanım yapının özgün değerlerini ve niteliklerini bozmayacak ve onların algılanmasını güçleştirmeyecek ölçeklerde tasarlanmalıdır
- Onarım müdahaleleri varsayımlara dayandırılmamalıdır. Bu bağlamda restitüsyon projesinin bir etüd olduğu ve bir uygulama projesi niteliği taşımadığı göz önüne alınmalıdır,
- Koruma ve kullanım için gerekli müdahaleler, yapının özgün bünyesinden farklı nitelik ve tekniklerle oluşturulmalıdır,
- Yapının yaşadığı farklı dönemlerdeki ekler, o dönemin yaşamının ve yapı tekniklerinin kaybedilmemesi gerekli öğeleri ise korunmalıdır.
- Bir dönemin açığa çıkartılması için eşdeğer değerlere sahip diğer dönemlerin tahrip ya da yok edilmesinden kaçınılmalıdır,
- Restorasyon projesi genellikle, yalnız strüktürün sağlamlaştırılması ve uygulanacak teknolojilerin belirtilmesiyle kalmaz, tarihi yapının yeniden kullanılmasıyla ilgili önerileri de içerir. Verilmesi istenen işlevin yapıya uyarlanabilirliği araştırılır ve yeniden kullanım projesinin eserin kütlese ve mekansal özelliklerini bozacak ekler, değişimler getirmemesine dikkat edilir. Restorasyonda önemli olan yapının korunmasıdır, yeniden kullanım bir araçtır.
- Yeni işlev verilen binalarda çağdaş kullanımla ilgili servis mekanlarının bina içine yerleştirilmesi, yapının deprem koşullarına uygun hale getirilmesi, yangına karşı önlem alınması, sakatların binaya girebilmeleri için engellerin kaldırılması gibi konular proje aşamasında çözümlenmelidir.

2) Restorasyon Teknikleri: Kültür varlıklarının korunmasındaki temel yaklaşım sürekli bakımlarının sağlanmasıdır. Restorasyon uygulamalarına geçmeden önce yapılan araştırmalar ve belgeleme çalışmaları binanın ayrıntılı olarak tanınmasını sağlar. Kültür varlığının restorasyonu için yukarıda sıralanan tekniklerin biri ya da çoğu kez birkaçı bir arada uygulanır. Bilimsel restorasyonda olabildiğince az müdahaleyle, kültür varlığının tarihi belge ve estetik değerinin korunması esastır. Onarım sırasında yapılan müdahalelerin derecesi, sağlamlaştırmadan yeniden yapıma doğru artar. Koruma açısından en uygunu sağlamlaştırmaya yetmektedir.

Ön araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler hasar nedenlerini ortadan kaldıracak veya etkilerini azaltacak koruma tekniklerinin seçilerek uygulanmasına temel oluşturan teknikler;

- Sağlamlaştırma:** Kültür varlığının yapıldığı malzemelerin sağlamlaştırılması, Taşıyıcı sistemin sağlamlaştırılması Çemberleme, bağlantı çubukları-gergi uygulaması şeklinde uygulanır.
- Bütünleme (Reintegrasyon):** Bir bölümü hasar görmüş, yada yok olmuş yapı ve öğeleri ilk tasarımlarındaki bütünlüğe kavuşturacak biçimde geleneksel ya da çağdaş malzeme kullanılarak tamamlama işlemine bütünleme-reintegrasyon denir. Bütünleme ancak gerçek yapısal verilere ya da belgelere dayandırıldığında kabul edilebilen bir uygulamadır.

- c) **Yenileme (Renovasyon-Rehabilitasyon):** Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı isteklerle işlevini yitirmiş tarihi yapıların farklı bir işleve uyarlanması ya da işlevleri devam eden, ancak konfor koşulları eskiyerek standart altı kalan tarihi yapıların güncelleştirilmesidir. Çevresel özellikleri nedeniyle korunması istenen yapıların yeniden kullanımlarında, yeni işlevin dış görünümü bozmadan gerçekleştirilmesi arzu edilir. Bu binaların kurtarılması için tek ekonomik yol olan yeniden kullanım sırasında, iç düzenlemede daha esnek uygulamalara gidilmesi söz konusudur. Yangın, bakımsızlık nedeniyle döşeme ve tavanlarını yitirmiş ve ilk tasarıma ait yeterli veri bulunmayan 2. grup yapılarda, yeni bir iç düzenleme yapılmasına izin verilebilir. Çok önemli mimari öğeler, plan ve iç mekan değerlerine sahip olan 1.grup yapılarda ise yeni kullanıma elverişli, serbest iç düzenlemeler uygulanmaktan çok tarihi mekanların anısını sürdüren düzenlemelere gidilmesi doğrudur.
- d) **Yeniden Yapım (Rekonstrüksiyon):** Tümünüyle yıkılmış, yok olmuş, ya da çok harap durumda olan bir kültür varlığının veya sitin elde bulunan belgelere dayanılarak yeniden yapılmasıdır. Bu ancak özel durumlarda kabul edilen bir uygulamadır. Yeni yapı, yerine yapıldığı kültür varlığının tarihi dokusuna, özgün malzeme ve işçiliğine sahip değildir. Bir kopya, tarihi yapının kütle ve mekanlarını ancak biçimsel olarak canlandırabilir, kültür varlığının yerini alamaz. Bu nedenle yeniden yapımda doğru ve yeterli bir restitüsyon araştırması ve buna dayalı restitüsyon projesinin temel alınması gerekir. Ayrıca gelecek kuşaklar açısından yapının yeniden yapıldığı tarih de (rekonstrüksiyon tarihi) cephesindeki bir plaket üzerinde belirlenmelidir.
- e) **Temizleme:** Kültür varlığının ve kentsel sitlerin genel etkisini bozan, tarihi ve estetik değer taşımayan (muhtes) eklerden arındırılmasıdır. Kaldırılacak eklerle ilgili karar verme yetkisi Koruma Kurullarına aittir. Kaldırılması istenen yapısal ekler farklı bir gösterimle plan, kesit ve görünüş rölöve paftalarına işlenir ve temizlik sonrası durum öneri proje olarak kurula sunulur. Yetkili kuruldan onay alındıktan sonra ekler kaldırılabilir. Temizleme işleminden önce ve işlem sırasında fotografik belgeleme yapılmalıdır.
- f) **Taşıma:** Genel olarak bir kültür varlığının yerinde korunması temel prensiptir. Ancak, başkaca bir alternatifin kesin olarak bulunamadığı ve yüksek kamu çıkarı bulunan çok önemli Bayındırlık etkinlikleri, jeolojik yapı ya da doğal afetler bir kültür varlığının ya da tarihi yerleşmenin bulunduğu yerde korunmasını zorlaştırabilir, olanaksız kılabilir. Bu durumda kültür varlığı ya da yerleşmenin önceden belirlenen uygun bir konuma taşınarak orada yaşamını sürdürmesi gerekebilir. Taşıma işlemi, kültür varlığının boyutlarına, malzemesine ve yapıım tekniğine göre çeşitli tekniklerle gerçekleştirilmektedir.
- 3) Projelerin İçerik ve Ölçeği:** Restorasyon Projesi iki ana bölümden oluşacaktır:
- a) **Mevcut Bünyede Gerçekleştirilecek Müdahaleler:** Yapının mevcut bünyesinde gerçekleştirilecek onarıma yönelik müdahaleler (örneğin aynen korunacak elemanlar, yenilecek elemanlar, tamamlanacak elemanlar vb.), rölöve projeleri üzerinde değişik lejantlarla gösterilecektir. Bu gösterim sırasında, yapılacak müdahalenin yeri projeler üzerinde ayrıntılı olarak verilecek, müdahale tanımları ise gerekli görülmesi ve sadece lejantla anlatılamaması halinde, proje üzerinde yazılı olarak verilebilecektir. Müdahale tanımlarında kullanılacak onarım malzemesi ve onarım tekniği ayrıntılı olarak verilecektir. Bu projelerin ölçeği 1/50'dir. Gereken hallerde 1/20 sistem detayı ve 1/10, 1/5 ve 1/1 detaylar da hazırlanabilir. Bu husus müellif tarafından ön etüd sürecinde hazırlanacak ve idareye bildirilecektir.
- b) **Tamamlama ve Yeni Kullanıma Yönelik Müdahaleler:**
- 1) Etüdümler sonunda yapının tamamlanması gereken öğeleri, koruma amacıyla getirilen yeni önerileri (üst örtü izolasyonu, drenaj vb.) ve yeni kullanımın esasları ayrı olarak hazırlanacak proje takımı üzerinde gösterilecektir.
  - 2) Bu projelerin ölçeği 1/50'dir. Gereken hallerde 1/20 sistem detayı ve 1/10, 1/5 ve 1/1 detaylar da hazırlanabilir. Bu husus müellif tarafından ön etüd sürecinde hazırlanacak ve idareye bildirilecektir.
  - 3) Hazırlanacak çizimlerin konum ve sayısı müellif tarafından ön etüd sonucunda saptanacak ve İdareye bildirilecektir.
  - 4) Yeni işlev verilecek yapılarda yapılacak eklerin, niteliği ve korunması gerekli kültür varlığıyla bütünleşmesi için tasarımı yapan mimar tarafından gerektiğinde avan proje niteliğinde hazırlanarak, koruma kurulunun görüşüne sunulabilir.
- c) **Restorasyon Raporu:** Belirlenen sistem ve yapı öğelerine ait detaylar hariç, mevcut durum çizimleri üzerinde aşağıdaki hususlar işaretlenecek "Rölöve Analiz Raporu", "Sorunlara ait rapor" ve "Restitüsyon Projesi ve raporu" göz önüne alınarak Rölöve paftaları üzerinde gerekli referans ilişkisi kurularak önemler ve kararlar getirilecektir.

Restorasyon raporu, mevcut bünyede gerçekleştirilecek müdahaleler ile tamamlama ve yeni kullanıma yönelik müdahaleleri içerecektir. Restorasyon raporunda;

- 1) Yapıya çeşitli dönemlerde yapılan müdahaleler ve bunların dönemlerine göre gruplandırılması,
- 2) Yapıda bugün mevcut olmayan elemanlara ilişkin olarak yapıdan elde edilebilen bilgiler, izler gibi verilerin yer alması,
- 3) Dönem eklerinin; korunması gerekli nitelikte olup olmadıklarının belirlenmesi gereklidir.

- 4) Restorasyon raporundaki saptamalar ve değerlendirmeler sırasında aşağıdaki hususlara dikkat edilecektir.
- a) Geleneksel (tescilli veya tescilsiz) taşınmazlarda müdahale türleri saptanırken özgün yapının korunması açısından kullanım önerileri ile tarihi çevre bağlantılarının irdelenmesi.
  - b) Restorasyona yönelik teknik imkanlarla, özgün malzeme tayin edilmesi ve kullanımı durumunda;
    - 1) Yapının korunmasına yönelik müdahaleler ile özgün yapı aksamalardan irdelenmesi.
    - 2) Özgün malzemenin yeni kullanımda değerlendirilmesi.
    - 3) Yeni malzemelerin özgün malzemelerle birlikte kullanımında oluşacak kimyasal/görsel uyum ve uyumsuzluklar.
    - 4) Malzemelerin nasıl ve nereden temin edileceği.
  - c) Yapılacak müdahalelerde,
    - 1) Restorasyonda koruma ve yenileme ağırlıklı müdahalelerde gereksinimler, ilkeler ve anlatım biçimleri.
    - 2) Yenilenmeler,
    - 3) Konservasyonlar,
    - 4) Tamamlamalar,
    - 5) Deformasyonların düzeltilmesi,
    - 6) Yapının yabancı elemanlardan ayıklanması,
    - 7) Yapının bakımını kolaylaştırıcı önlemler,
    - 8) Yangın önlemleri,
    - 9) Bozulmayı geciktirici önlemler.
    - 10) Nem sorunun giderilmesi,
    - 11) Vejetasyonun (Bitkilenme) giderilmesi
  - d) Onarım Aşamalarında;
    - 1) Yapının mevcut fiziki durumunun tespitine bağlı olarak; korumaya yönelik ilk müdahalelerin neler olabileceğinin saptanması, onarım aşamalarının belirlenmesi,
    - 2) Askılama ve safhaları,
    - 3) Dolgunun boşaltılması,
    - 4) Sökümler, hafriyatın yapılması,
    - 5) Üst örtünün onarımı ve yenilenmesi,
    - 6) Deformasyonların düzeltilmesi,
    - 7) Taşıyıcı sistem müdahaleleri.

Teknik Uygulama Sorumluluğu Hizmetleri

Madde 11 - Mimari Teknik Uygulama Sorumluluğu hizmeti "TMMOB Mimarlar Odası Mimari Teknik Uygulama Sorumluluğu (Fenni Mesuliyet) Hizmetleri Şartnamesi Ve En Az Bedel Tarifesi" ile belirlenen hükümler çerçevesinde yürütülür.

Mesleki Kontrollük Hizmetleri

Madde 12 - Proje hizmetini tamamlamış olan mimar tarafından, bina veya bina gruplarının restorasyon uygulaması sırasında proje, standart ve şartnamelere uygun olarak inşa edilmesi, uygulama sırasında meydana gelebilecek zorunlu değişiklikleri yansıtan ek proje ve detayların hazırlanması, projeye uygun malzeme seçiminin yapılması, her türlü imalat, tesisat, inşaat ve montajın boyut ve şekillerine uygun olarak, proje ve detaylarına göre eksiksiz yaptırılması ve 1/100-1/50 ölçekli yapıldı (as- built) projelerinin idareye teslim edilmesi hizmetidir.

Mimari Mesleki Kontrollük Hizmeti, bizzat projeyi düzenleyen müellif Mimar tarafından ya da T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Koruma Yüksek Kurulu 660 Sayılı İlke Kararında belirtilen koşulları taşıyan, müellif mimarın muvafakat vereceği mimar tarafından yapılır.

Şantiye Şefliği Hizmetleri

Madde 13 - Şantiye Şefliği hizmeti "TMMOB Mimarlar Odası Şantiye Şefliği Hizmetleri Şartnamesi" ile belirlenen hükümler çerçevesinde yürütülür.

İhale Dosyası Düzenlenmesi Hizmetleri (PİD)

Madde 14 - İşveren/İdare, müelliften uygulamaya yönelik ihale dosyasının hazırlanmasına esas temel verileri isteyebilir. Bu bağlamda müellif:

- 1) Yaklaşık maliyetin hesaplanmasına esas olacak metrajı,
- 2) Yaklaşık maliyetin hesaplanmasına esas olacak mahal listelerini
- 3) Uygulamaya esas "Özel Teknik Şartname" taslağını düzenleyecek ve İşveren/İdare'nin onayına sunacaktır.

3. BÖLÜM HİZMET BEDELLERİ

Hizmet Bedelleri

MADDE 21 – Rölöve, restitüsyon, restorasyon hizmetlerine yönelik bedeller aşağıda belirtilen kurallar ve kriterler çerçevesinde belirlenir.

1) Ücretlerin Belirlenmesinde Kullanılacak Diğer Kriterler ve Katsayılar: Rölöve, restitüsyon, restorasyon hizmet bedellerinin belirlenmesinde aşağıda belirtilen kriter ve katsayılar ayrıca kullanılır.

- a) **Yapının Mimari Program Düzeyi Katsayısı (MPDK):** Yapının Mimari Program Düzeyi Katsayısı, yapının korunması gerekli değerlerine ilişkin tanım ve kavramlar (anı, tarih, izlenim, ekonomi vb) ve belgeme sürecindeki hizmet güçlüğü ile ilgili katsayıdır.
- 1) **Birinci Gurup Yapılar (Anıtsal Yapılar) :** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 660 sayılı ilke kararında "Toplumun maddi tarihini oluşturan kültür verileri içinde tarihsel, simgesel, anı ve estetik nitelikleriyle korunması zorunlu yapılar" olarak tanımlanan taşınmazlardır.
    - a) **Normal Programlı Yapılar:** Mimari kompozisyon sayu ve elemanları açısından daha sade nitelikler içeren yapılardır. (Katsayı: 1.50)
    - b) **Üst Düzey Yapılar:** Mimari kompozisyonu ve elemanları açısından çok nitelikli özellikler taşıyan, mimarlık ve sanat tarihi açısından çok az örneği olan yapılar. (Katsayı :2.00)
  - 2) **İkinci Gurup Yapılar (Sivil Mimarlık Örnekleri) :** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 660 sayılı ilke kararında "Kent ve çevre kimliğine katkıda bulunan kültür varlığı niteliğindeki yöresel yaşam biçimini yansıtan yapılar" olarak tanımlanan taşınmazlardır.
    - a) **Normal Programlı Yapılar:** Basit ve küçük programlı, basit taşıyıcı sistem ve oldukça sade mimari elemanlara sahip sivil mimarlık örnekleri. (Katsayısı:1.00)
    - b) **Üst Düzey Yapılar:** Mimari kompozisyonu ve elemanları açısından çok nitelikli özellikler taşıyan, mimarlık ve sanat tarihi açısından çok az örneği olan yapılar. (Katsayısı:1.50)
  - 3) **Özel Yapılar**
    - a) **Oturum alanına göre yüksekliği fazla olan yapılar:** Kule, saat kulesi, minare vb. yapılar. (Katsayı:10.00)
    - b) **Çeşmeler:** Çeşmeler için alan hesabında çeşme haznesi yapı alanı olarak kabul edilerek çeşme yüzeyi ile çarpılacaktır. En düşük çeşme haznesi 5 m2 kabul edilecektir. (Katsayı: 1.5)
    - c) **Köprüler:** Köprüler için alan hesabında köprü izdüşümü yapı alanı olarak kabul edilir. Köprü yüksekliğinin 5.5. m.den yüksek olması halinde alanın 1.5 katı; 9 m.den yüksek olması halinde alanın 2.25 katı yapı alanı olarak kabul edilir. Yükseklik belirlenirken, doğal zeminden itibaren yapının en üst noktasına kadar olan mesafe ölçülür. (Katsayı: 2)
    - d) **Sur Duvarları:** Yüzey alanı yapı alanı olarak kabul edilir. (Katsayı: 2)
    - e) **Arkeolojik Alan ve Yapılar:** Bu tür alan ve yapılar için yaklaşık maliyet İdare tarafından hazırlanır ya da ön etüd olarak müelliften istenebilir.
    - f) Bu yöntemlerden herhangi biriyle aksi belirtilmedikçe, arkeolojik nitelikli yapı ve yapı kalıntılarının mimari program düzeyi katsayısı 1.60 olarak kabul edilir.
- b) **Strüktür Katsayısı (SK):** Belgeleme aşamasında zorluk yaratan, deforme olmuş, temel sorunları olan, döşemesi yok olmuş, yatay ve düşey taşıyıcı elemanlarına ilişkin strüktürel problemlerin tespiti sırasında mühendislik hizmetleri gerektiren yapılarda Mimari Program Düzeyi Katsayısı (MPDK) 1.20 katsayısı ile çarpılır.
- c) **Malzeme Katsayısı(MK):** Özgün malzemeleri değişmiş, yok olmuş, malzeme dokusu yönünden karmaşık bir yapıım tekniğine sahip yapılarda Mimari Program Düzeyi Katsayısı (MPDK) 1.20 katsayısı ile çarpılır.

2) Proje Maliyetlerinin Hesaplanması: Mimarlık-Mühendislik Hizmetleri Şartnamesinden yararlanılarak proje hizmet bedeli hesaplama yöntemi aşağıdaki şekilde hazırlanmıştır.

a) **Rölöve Projesi Hizmet Bedeli:**

$$RLV = YYA \times YYBM \times SÜO \times HBO (\%40) \times HDO (\%100) \times BK \times MPDK \times SK \times MK$$

Hizmetler	Oranı
Analiz Raporu	%06
Kesin Proje	%10
Rölöve Çizimleri	%12
Detaylar	%08
İhale Dosyası	%02
Orijinal teslimi	%02
Toplam	% 40

b) **Restitüsyon Projesi Hizmet Bedeli:**

$$RSTT=YYA \times YYBM \times SÜO \times HBO(\%25) \times HDO (\%100) \times BK \times MPDK \times SK \times MK$$

Hizmetler	Oranı
Kaynak Araştırması (Sanat Tarihi Raporu)	
Karşılaştırmalı Çalışma ve Restitüsyon Raporu	%05
Restitüsyon Projesi (Ön proje+Restitüsyon)	%15
Detaylar+Orijinal Teslimi	%05
Toplam	%25

c) Restorasyon Projesi Hizmet Bedeli:

$$RSTR = YYA \times YYBM \times SÜO \times HBO (\%35) \times HDO (\%100) \times BK \times MPDK \times SK \times MK$$

Hizmetler	Oranı
Ön Proje+Restorasyon Raporu	%10
Restorasyon Projesi ve Müdahale Kararları	%20
Detaylar	%05
Toplam	%35

d) Restorasyon Tadilat Projeleri Bedelleri:

- 1) Yapıda kullanım amacı değişikliği ve yeni fonksiyon çözümü olan tadilatlarda, bu tadilat proje aşamasında yapılıyorsa, Ön proje çalışmaları, uygulama projesi çalışmaları ve sistem detayları iş aşamalarının, hesaplanan hizmet bedelinin [% 100]'ü (tamamı) alınır.
- 2) Yapıda fonksiyon değişikliği olmayan plan çözümü, cephe etüdü gibi tadilatlarda, bu tadilat proje aşamasında yapılıyorsa, Ön proje çalışmaları, uygulama projesi çalışmaları ve sistem detayları iş aşamalarının hesaplanan hizmet bedelini [%50]' si alınır.
- 3) Yapıda kullanım şekli ve fonksiyon değişikliği olmayan, duvar yerinin değiştirilmesi, yeni duvar ilave edilmesi şeklindeki basit tadilatlarda; bu tadilat proje aşamasında yapılıyorsa, Ön proje çalışmaları, uygulama projesi çalışmaları ve sistem detayları iş aşamalarının hesaplanan hizmet bedelinin [% 25]'i alınır.

e) Teşhir-tanzim projeleri: Teşhir-tanzim projeleri gerektiği takdirde restorasyon proje bedelinin % 20'si ödenir.

f) İhale Dosyası Düzenleme Hizmetleri Bedeli: Bu hizmetler şu hususları kapsayacaktır.

- 1) Yaklaşık maliyetin hesaplanmasına esas olacak her türlü mahal listesi çerçevesinde metrajların yapılması,
- 2) Uygulamaya esas olacak her türlü "Analiz" ve "Teknik Şartname" taslaklarının düzenlenmesi,
- 3) Yaklaşık Maliyetin hesaplanması.

g) İhale Dosyası Düzenleme Bedeli: Tüm proje bedeli x %5 (İhale dosyası istenmediği takdirde bu oran rölöve proje bedeline eklenir.)

3) Çeşitli Hususlar: En Az bedel hesaplamalarında;

a) Hizmetlerin Bir Bölümünün Yapılması: Yapının gerektirdiği hizmetlerin bütün içindeki oranları ,Hizmet Dalı Oranı (HDO) çizelgesinde belirlenmiştir. Bu hizmetlerin bir bölümünün (örneğin sadece rölöve) istenmesi halinde ücret bu oranlara göre hesaplanır.

b) Hizmetlerin Ayrı Yıllarda Yapılması:

Hizmetler ayrı ayrı yıllarda yaptırılırsa ücret , hizmetlerin yapıldığı yıllardaki birim maliyetlere göre hesaplanır.

c) Yapı Cepheleri ve Siluetler:

- 1) Yapının sadece cephelerine ilişkin ücretlerin hesaplanmasında, rölöve, restitüsyon, restorasyon hizmet bölümlerine ait toplamın % 25'i alınır.
- 2) Bir yapıya ait tek cephenin ölçülmesinde bu oran % 10 olarak alınır.
- 3) Sokak silueti gibi sürekli cephe çalışmalarında, cephe yüzey alanı yapı yaklaşık alanı olarak kabul edilir. Bu çalışma kapsamında kat planları, döşeme, tavan planları, detaylar gibi diğer hizmetlerin de istenmesi halinde, bu hizmetlerin bedelleri ayrıca hesaplanır.

d) Özel Hizmet Bedeli Hesaplanması: Halkın ve gönüllü kuruluşların katılımı ve Mimarlar Odasının desteği ile uygulanacak hizmetlerde, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri için mimarlık hizmetleri en az bedel tarifesinde Şube Yönetim Kurullarının kararıyla indirim yapılabilir.

e) Yapı Yaklaşık Alanı hesaplamalarında;

- 1) 4.5 metreye kadar olan yükseklikteki hacimlerde 1.0 katsayısı ile;
- 2) 4.5 metreden fazla yükseklikteki hacimlerde 1.5 katsayısı ile,
- 3) 9.00 metreden fazla yükseklikteki hacimlerde 2.25 katsayısı ile,
- 4) Açık alanlarda (Avlu, açık teras, topografik ölçüm gerektiren açık alanlar, vb) alanın 0.25 katsayısı ile

- 5) Üzeri kapalı geçit, teras, kanopi, balkon vb. gibi alanlarda alanın 0.50 katsayısı ile; çarpılarak, alan hesabına dahil edilerek toplam alan bulunur.

f) **Rekonstrüksiyon:** Restorasyon projelerinin hazırlanmasındaki yöntem kullanılır.

- 4) **Denetim Hizmetleri Bedelleri:** Denetim ve mesleki uygulama sorumluluğuna ait bedeller aşağıdaki şekilde hesaplanır.
- Mesleki Uygulama Sorumluluğu Bedeli: Sözleşmede aksi belirtilmedikçe Asgari Mesleki Uygulama Sorumluluğu hizmet bedeli, Restorasyon uygulama proje bedelinin % 60'ıdır.
  - Fenni Mesuliyet (TUS) Bedeli: Sözleşmede aksi belirtilmedikçe Asgari Mimari Fenni Mesuliyet hizmet bedeli, Restorasyon uygulama proje bedelinin % 30'udur.
  - Denetim ve Uygulama Sorumluluklarına ait bedeller, sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça belirlenen yapım süresince eşit aylık bedeller şeklinde ödenir. Aylık bedel hiçbir koşulda TMMOB Mimarlar Odası Merkez yönetim Kurulu tarafından belirlenen aylık asgari ücretin altında olamaz.
  - Denetim ve Uygulama Sorumluluklarına ait bedeller, hizmetin verildiği dönemin yapı yaklaşık birim maliyetine göre hesaplanarak ödenir. Hizmetin farklı yıllarda sürdürülmesi durumunda, yeniden hesaplanan hizmet bedelinin sözleşmede yazılı bedelle farkı, o dönemde sürdürülen inşaat süresine bölünerek bulunacak aylık miktarı bir önceki dönemin aylık bedeline ilave edilir.
  - Şantiye Şefliği Bedeli: TMMOB Mimarlar Odası Şantiye Şefliği Hizmetleri Şartnamesi ile belirlenen kurallara göre yürütülen bu hizmetin bedeli, yapı müteahhidi yada iş sahibi tarafından aylık sabit ücret esasına göre ödenir. Bu ücretler;
    - Şantiye şefliği hizmetine ait bedeller, sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça belirlenen yapım süresince eşit aylık bedeller şeklinde ödenir. Aylık bedel hiçbir koşulda TMMOB Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu tarafından belirlenen aylık asgari ücretin altında olamaz.
    - Yıllara sari işlerde TMMOB Mimarlar Odası Yönetim Kurulunca belirlenen asgari ücret artış oranları göz önüne alınır.
    - İşin yürütülmesine ilişkin yol, konaklama, ve sair harcamalar işveren / iş sahibi tarafından ayrıca ödenir.
    - İşin yürütülmesine ilişkin, günlük, resmi tatil, bayram tatili vb. gibi iş kanunu uyarınca hesaplanacak fazla mesai ücretleri işveren yada iş sahibi tarafından ayrıca ödenir.
    - Şantiye şefi sosyal güvenlik bakımından SGK mevzuatına tabidir.

5) **Diğer Mimarlık Hizmetleri Bedelleri:** Mimarın vereceği her türlü hizmet karşılığı alacağı ücretler; öncelikle ilgili Mimarlar Odası şartnamelerine göre, şartnamelerde bulunmuyor ise konuya ilişkin ilgili idarenin yayımladığı şartnamelere ve/veya özel sözleşme hükümlerine göre belirlenir.

4. BÖLÜM DİĞER HÜKÜMLER

Uyulması Gerekli Esaslar

Madde 22 - Bu şartnamede belirtilmeyen hususlarda;

- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve değişiklikleri, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları hükümlerine uyulacaktır.
- Kültürel mirasın korunmasına yönelik uluslar arası sözleşme, tüzük, vd. tüm belgelerde belirtilen hususlara uyulacaktır.
- Projelendirme ve mesleki uygulama sorumluluğu hizmetlerine yönelik olarak T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Koruma Yüksek Kurulu ilke kararları ile getirilen kurallara uyulacaktır.
- İdare tarafından ihale öncesi yaklaşık maliyetin belirlenmesi sürecinde dikkate alınmayan, Müellif tarafından 5. madde'de tanımlanan "Ön Etüd" sonunda belirlenen ve İşveren/İdare tarafından uygun görülen restorasyon projesine temel olacak restitüsyon çalışmasının daha sağlıklı olarak hazırlanabilmesi için gerekli siva raspası, kısmi söküm, sondaj vb. fiziksel eylemlerin onarıma başlamadan önce gerçekleştirilmesi esastır. Bu çalışmanın onarım başlamadan önce yapılması yeğlenmeli ve böylece olabildiğince üst düzeyde çözümlenmiş bir projenin oluşması sağlanmalıdır. Onarıma başlamadan önce bu çalışmanın yapılması olanaksız ise onarım projesinin onaylanmasından sonra ortaya çıkan yeni veriler ışığında, restorasyon projesi üzerinde tadilat yapılarak yeniden koruma kurulunun onayına sunulacaktır. Bu süreçte:
  - siva raspası, kısmi söküm, sondaj vb. fiziksel eylemlerin maliyetleri içinde bulunulan yılın birim fiyatlarına göre hesaplanır ve müellif denetiminde gerçekleştirilecek bu eylemlerin tutarı işveren/idare tarafından karşılanır.
  - Yaklaşık maliyette yer almaması halinde ise, eylem müellif tarafından gerçekleştirilir, karşılığı yine içinde bulunulan yılın birim fiyatlarına göre hesaplanır ve kendisine ödenir.
  - Müellif, siva raspası, kısmi söküm, sondaj vb. fiziksel eylemler sonunda çıkan izlerin belgelenmesi, değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonuçlarının restitüsyon ve restorasyon proje aşamalarına yansıtılması süreçlerinde herhangi bir ek ödenek talep edemez.

- 5) İşveren/İdare tarafından ihale öncesi yaklaşık maliyetin belirlenmesi sürecinde dikkate alınmayan, Müellif tarafından 5. madde'de tanımlanan "Ön Etüd" sonunda belirlenen ve İşveren/İdare tarafından uygun görülen malzemelerin uzman laboratuvarlarda analizi, korunması ve sağlamlaştırılmalarına yönelik uzmanlık raporlarının parasal karşılığı varsa İdarenin birim fiyatlarına yoksa hizmeti veren kurumun fiyatlarına göre hesaplanır. Bu tutarın İşveren/İdare ya da müellif tarafından ödenmesi hususu sözleşmede belirlenir.
- 6) Hizmete konu alanın özelliklerinden kaynaklanan ve bu şartnamede belirtilmeyen hususlar "Özel Teknik Şartname" veya "Yer Teslimi Tutanağı"nda belirtilir. Ancak bu hususlar, şartnamenin temel yaklaşım ve hükümlerine aykırı olamaz.
- 7) Mimarın, işverenin / iş sahibinin ve Oda'nın görev, hak, yetki ve sorumlulukları ile anlaşmazlıklara ilişkin olarak, TMMOB Mimarlar Odası Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi hükümleri geçerlidir.
- 8) Müelliflik ve telif hakları: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Uyarınca Rölöve, restitüsyon ve restorasyon hizmetleri de bu yasa kapsamındadır.
Korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilli taşınmaz eserlerin rölöve ve restitüsyon çalışmaları, güzel sanatlar eserinin, ilim ve edebiyat eseri olarak derlenmesidir.
Bilimsel olarak, mevcut ya da kaybolmuş eser üzerine yapılacak her türlü restorasyon çalışmalarına da esas olan bu dökümanlardır.
Eser sahibi bilinmeyen yapıya ait rölöve ve restitüsyon çalışmalarının eser sahipliği hakkı, bu çalışmalarını yaparak alenileştirene aittir.
Restorasyon ise rölöve ve restitüsyon çalışmaları doğrultusunda yapılan bir çalışma olup, bunu yapmak rölöveyi ve/veya restitüsyonu hazırlayana aittir.
Kanunla sanat eseri sayılan yapı üzerinde kaynağından yararlanarak yeniden görüş oluşturmak (derlemek) hakkı herkes tarafından kullanılabilir. Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon projesini hazırlayacak kişi, ya bu mimarlık eserine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerini yeniden hazırlamak ya da daha önce başka bir müellif tarafından hazırlanan çalışmaları kullanacaksa, alenileştiren müellifin iznini almak zorundadır.

İşin Teslimi

Madde 23 - Onama/ görüş aşamalarından önce , bu şartnamede istenilen her ölçekteki proje ile rapor, fotoğraf, saydam sayısal ortamda hazırlanarak, renkli ve siyah-beyaz basılmış, A-4 formunda katlanmış olarak teslim edilir. Ayrıca tüm bu çalışmalar CD'ye de kaydedilir.

Projelerin Koruma Kurulunca ve ilgili kurumlarca uygun bulunması/izin verilmesi/onaylanması sonrasında,

- 1) tüm projeler ve dökümanlar İdarece istenilen miktarda, siyah-beyaz ve renkli olarak çoğaltılmış ve A-4 formunda katlanmış olarak,
- 2) Tüm bu çalışmalar CD'ye aktarılmış olarak

İdareye teslim edilir. Baskı sayısı ve kayıtlı CD sayısı idarece belirlenir.

Yürürlük

Madde 25 - Bu şartname Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Mimarlar Odası Yönetim Kurulunun 28.12.2011 tarih 42/31 no.lu toplantısında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.